

VƏTƏN HƏSRƏTİNİN ƏKS-SƏDASI

"Aydın gecədə Qarabağ yaylasındaki qayaların zirvələrini sayısız-hesabsız ulduzlardan ibarət təmtəraqlı görünən ulduzlar bəzəyir. Öz mükəmməliyi ilə bütün insani ehtiraslara biganə qalan almaz çalənglər üfün qara məxmərində bərq vurur. Onların soyuq, bənzərsiz gözəlliyini nə müharibələr, nə təcavüzlər, nə də xəstəliklər təhdid edə bilər. Və hətta zamanın özü belə onların rahatlığını pozmaq iqtidarında deyil..."

Aşağıda, vadilərdə, dağların ətəklərində də həmçinin işıqlar yanır. Lakin bu gün sayları o qədər azalıb, zülmətin içində elə tənhadrlar ki, artıq bir-birinə alçatmaz olublar. Əsrlər vardı ki, onların işığı öz parlaqlığı ilə ulduzlarla rəqabətə girərdi. İnsanlar tərəfindən yandırılan od işıq, istilik və rahatlıq gətirir, müdafiə vəd edirdi. Naxışları əsrdən-əsrə böyüyərək gecənin qaranlığında ocaqların səmaya qalxan qığılcımları ilə yeni məskənlərin yerini nişan verirdi. Komalardan kəndlər meydana gəlir, onlar da zənginləşərək şəhərlərə çevrilirdi. Şəhərlərin müdafiəsi üçün qala və qəsrlər, saray və məbədlər ucaldılırdı. Hər növbəti yüzillikdə bu torpaqlar daha izdihamlı və füsunkar olurdu, bağ və əkin sahələri, möhtəşəm bina və qorxunc içqalalarla bəzədilirdi..."

Bu təsvir Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, "PAŞA Həyat Sığorta" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti və "SILK WAY GROUP" şirkətinin dəstəyi ilə "IRS Publishing House" nəşriyyatı tərəfindən əsəyə gətirilmiş "Qarabağ. Əsrlərin salnaməsi" kitabındandır.

Layihənin rəhbəri baş redaktor Musa Mərcanlı, elmi məsləhətçiləri tarixçi alimlər Qasım Hacıyev və Səbuhi Əhmədovdur. Kitab xüsusi

dizayn və zövqlə hazırlanaraq Azərbaycan və rus dillərində təqdim edilib.

Nəşr proloq və epiloqdan əlavə, "Azix mağarası", "Məğrur albanlar", "Moqol istilasası", "Müharibələrarası dövr", "Pənahəli xan Qarabağlı", "Yenilməz Şuşa", "Çətin seçim", "Əcdadların torpağı uğrunda", "Nə unutmamaq, nə də bağışlamaq" adlı 9 hissədən ibarətdir. Hansı ki Azix mağarasında qədim insanların məskunlaşdığı zamanlardan bu yana bölgənin Atropatena və Qafqaz Albaniyası, Elxanilər dövləti və Səfəvilər imperiyası, Qaraqoyunlu və Aqqoyunlu, Qarabağ xanlığı və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrlərini, sonuncu işğal mənzərələrini əhatə edir.

"Qarabağ. Əsrlərin salnaməsi" hər şeydən öncə ensiklopedik mənbədir. Ondan yaxın və uzaq keçmişimizdə baş verən hadisələrin tarixi, təfərrüatı və mahiyyəti barədə dolğun bilgi almaq, müxtəlif sxem və xəritələrlə tanış olmaq, qədim abidələrin şəkillərini seyr etmək mümkündür.

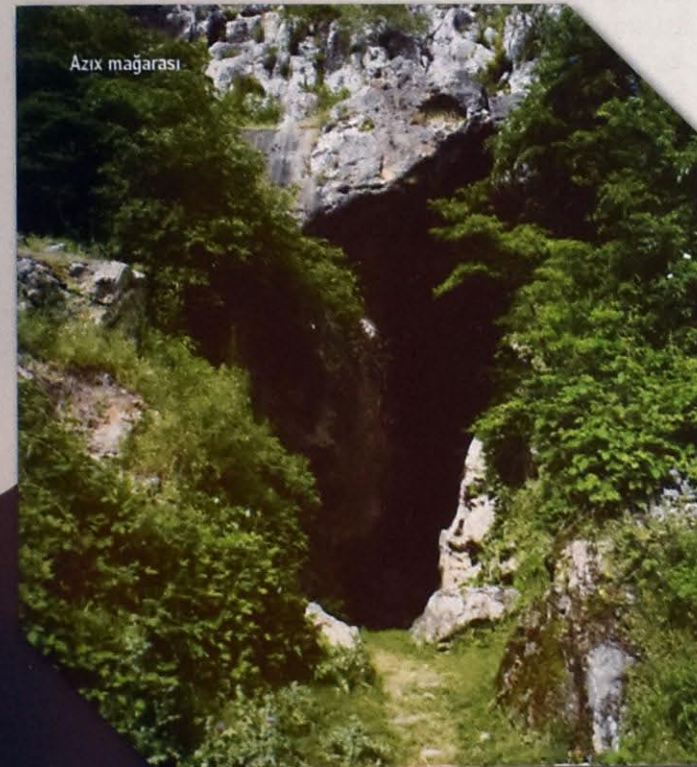
Kitabı regionun geopolitik önəmi, təbii sərvətləri, yadellilərin bitib-tükənməyən işğalçı yürüşləri, yerli xalqların adət-ənənələri, faciələri və qəhrəmanlıq nümunələri ilə dolu bir dastan da adlandırmaya olar. Ən başlıcası – xalqımızın heç bir boyunduruq qəbul etmədən daim öz azadlığı uğrunda mübarizəsi sətirilər arasında boy göstərir, bugünkü xələflərini qürurlandırır; pərakəndəliyi, vahid

mövqedən çıxış edə bilməməsi, çox vaxt taleyinin qonşu imperiyalardakı hakimiyyət dəyişikliyinə asılı qalması isə müasir dövrümüzə də düşündürücü, ibrət almalı, nəticə çıxarmalı məsələlərdəndir.

"Tam səmimi deyirəm, toplunu baş redaktorumuzun tapşırığına əsasən jurnalın ilk sayına yazı hazırlamaq üçün əlimə almışdım. Vaxt azlığına görə niyyətim ordan-burdan qeydlər və ümumiləşdirmələr edib işi yekunlaşdırmaq idi. Lakin istər vizuallıq, istər tarixi faktların aktuallığı, istərsə də dil imkanları baxımından o qədər cəzb elədi ki, tam oxumamış ayrıla bilmədim. Hətta sadəliyi, rəvanlığı, axıcılığı orta məktəbin IV sinfində təhsil alan oğlum Xəzərin də marağına və mütləsinə səbəb oldu.

Bəli, "Qarabağ. Əsrlərin salnaməsi" nəşri həm də bir nağıldır, valideynlərin övladlarına söyləyəcəyi nağıl... Amma bu nağılın sonunda göydən üç alma yox, üç qılinc düşür – götürüb yağı caynağında çırpınan Vətən torpaqlarının xilasına tələsmək üçün!..

Müəlliflər haqlı olaraq bildirlirlər ki, qarabağlılar böyük ailədir. Burada doğmalığı ana, yaxud ata tərəfdən deyil, ümumi dərdimiz olan – oğurlanmış Vətənlə bağlıdır. Bu acıya dözmək çətindir, çünki zamanın hökmünə baş əymir, firavan həyat, toxluq, işdəki uğurlarla müalicə olunmur. Onun surəti Qarabağda doğulmuş insanların qəlbinə əbədi həkk olunub. Meşələrlə örtülmüş dağlar və qarlı zirvələr, Qarabağ atlarının sürətli qaçışı, təndirdən çıxan yumşaq çörək, yovşanın ətri, muğamın heyranedicu ahəngi və Natəvanın qəmli şeirləri bu nisgilin içindədir. Məgər bundan ayrılmaq olarmı?! Məgər bunu unutmmaq

olarmı?! Xeyr! Qarabağ taledir! Və mütləq dəyişəcək. Qarabağın oğul və qızları öz evlərinə qayıdacaqları zaman onun səmasındaki ulduzlar əvvəlki kimi parıldayacaq...

Bir neçə kəlmə də "IRS Publishing House" barədə söyləmək yerinə düşər. Nəşriyyatın "İrs" silsiləsindən ilk kitabı – Bakının qədim məkanlarından olan İçərişəhər barədə "Qədim qalanın yuxuları" 2013-cü ildə işıq üzü görüb. Daha sonra "Qobustan – minilliklərin kitabı", "Təbrizin sehrli nağılları", "Naxçıvan – Şərqi əfsanəsi", Şəkiyə həsr olunmuş "Ovsunlanmış şəhər" və paytaxtımızın müasir simasından bəhs edən "Bakı simfoniyası" kitabları ilə oxucuların görüşünə gəlib. Bu siyahıya daxil olan üç kitab 2014-cü ildə Moskvada keçirilmiş kitab sərgi-yarmarkasında iki birincidərəcəli və bir üçüncü dərəcəli diplomlar alıb.

***

"Qarabağ. Əsrlərin salnaməsi" kitabının Beynəlxalq Muğam Mərkəzində keçirilən təqdimatında da həmin məqamlara toxunulub. Vurğulanıb ki, 20 Yanvar faciəsinin 28-ci ildönümü ərafəsində belə bir təqdimatın keçirilməsi xüsusi önəm kəsb edir. Çünki bu, Qarabağın tarixindən, qarabağlıların mərdliyindən, kəşməkaşlı həyatından, habelə XX əsrin 80-ci illərinin sonundan başlayaraq Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzündən, Dağlıq Qarabağın işğalından, Xocalı soyqırımından bəhs edir.

Bildirilib ki, bölmələrin hər birində mövzu elmi, tarixi mənbələrə istinadla mükəmməl əhatə olunub; məsələn, "Azix mağarası" fəslində oxucuda bu məkanın qədimliyi haqqında dolğun təsəvvür yaradır: "Məmmədli Hüseynovun topladığı zəngin material onun bu regionda insanın əmək fəaliyyətinə 2 milyon il öncə başlaması ilə bağlı cəsarətli fərziyyə irəli sürməsinə imkan verdi. Gürcü arxeoloqların daha sonrakı tapıntıları azərbaycanlı alimin ehtimalını doğrultdu. Qarabağ, həqiqətən, bəşəriyyətin ilk yurdlarından biri hesab edilə bilər. Bu isə, öz növbəsində, Homo-nun polisentrik mənşəyi və onun yaşı (ən azı 3 milyon il) ilə bağlı nəzəriyyənin xeyrinə daha bir arqumentdir.

Tədbir konsert proqramı ilə yekunlaşıb. ♦

Qurban Məmmədov